

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. IV. Vtrum retributio meritorum in Deo sit actus propriæ & strictæ
justitiæ, & quænam illa sit, commutativa, vel distributiva?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

ARTICULVS IV.

Utrum retributio meritorum in Deo sit actus propria & stricta iustitia: & quoniam illa sit, commutativa, vel distributiva?

77. **T**itulus supponit plures dari species strictae & rigorosae iustitiae: nempe iustitiam legalem, quae respicit bonum commune, & aequalitatem non exhibendam alicui personae particulari, sed reipublicae; distributivam, quae pertinet ad superiorem distribuente bonum communia personis particularibus; & commutativam, quae respicit aequalitatem rei ad rem inter personas privatas, v.g. aequalitatem quae debet servari in emptione & venditione, in conductione & conventionne, & sic de aliis contractibus. Supponit etiam, dari plures species iustitiae largae & improprie sumptae, quae partes potentiales iustitiae appellari solent, quia imitantur quidem & emulantur rationem iustitiae, ab ea tamen deficiunt, vel quia non possunt reddere aequale, vel quia non habent debitum rigorosum & legale, sed morale tantum, quod attenditur secundum honestatem quandam & decentiam, non vero secundum legis obligationem. Ad hoc genus iustitiae pertinent virtutes quae sunt ad alterum, v.g. religio, quae respicit cultum Dei; observantia, quae respicit superiores; pietas, quae respicit parentes; gratitudo, quae respicit benefactores, & intendit recompensationem exhibere pro collatis beneficiis; & fidelitas, quae intendit servare fidem in verbis, & adimplere promissa. His praemissis,

78. Difficultas est & controversia inter Theologos, à qua ex illis speciebus iustitiae procedat retributio meritorum in Deo, an à iustitia commutativa, vel distributiva, quae sunt species strictae & rigorosae iustitiae, vel à gratitudine aut fidelitate, quae sunt species iustitiae improprie & largae sumptae, seu partes potentiales iustitiae.

Prima sententia tenet primum non reddi meritis à Deo ex stricta iustitia commutativa, vel distributiva, sed solum ex fidelitate, vel gratitudine. Ita Vazquez hic disp. 2. §. 1. cap. 1. & sequentibus; Lorca disp. 44 & Cravins art. 1. huius quæst. concl. 3. num. 6. Secunda, quam docet Suarez in opusculo de iustitia, & lib. 12. de gratia cap. 30. asserit illud reddi ex iustitia commutativa, quam dicit esse formaliter in Deo, seclusis imperfectionibus. Tertia, quae mediat inter utramque, & quae in Schola Angelica communis est, fatetur retributionem meritorum in Deo esse quidem actum propriae & strictae iustitiae, non tamen commutativae, sed solum distributivae, habentis modum aliquem seu similitudinem commutativae iustitiae. Unde sit

§. I.

Rejicitur prima sententia.

79. **D**ico primo, redditionem praemij pro meritis in Deo esse actum iustitiae, non vero gratitudinis, aut fidelitatis.

Probatur primo ex illo 2. ad Timoth. 4. Reposta est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Domi-

Aus in illa die iustus iudex: quod enim datur per modum praemij & coronae, & à Deo ut iusto iudice, datur ex iustitia, non vero ex gratitudine, aut fidelitate. Unde D. Thomas ibidem lect. 2. inquit: Corona iustitiae dicitur, quam Deus ex sua iustitia reddit. Et S. Augustinus tract. 3. in Joann. verba illa Apostoli expendens: Iam debitum flagitat (inquit) iam debitum exigit: ut ante susciperet gratiam, misericordem patrem opus habebat; ut primum gratiae, iustum iudicem.

Confirmatur ex Apostolo ad Hebraeos 6. d. 2. cente: Non est iniustus Deus, ut obliviscatur operum vestri: si enim ex sola fidelitate Deus mercedem bonis operibus debitam retribueret, Apostolus non diceret: Non est iniustus Deus, ut obliviscatur operum vestri, sed diceret, non est infidelis, ut sui verbi, vel suae promissionis obliviscatur: Ergo non ex fidelitate, sed ex iustitia, Deus reddit primum meritis nostris. Unde Augustinus de natura & gratia cap. 2. ait: Non est iniustus Deus, ut iustos fraudet mercede iustitiae.

Confirmatur amplius ex Tridentino sess. 6. c. 1. cap. 16. ubi cum promissiones divinas, factas operibus iustorum, retulisset ex sacra Scriptura, subdit: Atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita aeterna, & tanquam gratia filijs Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsis Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda: haec enim est illa corona iustitiae, quam post suum certamen & cursum reposcam sibi esse debet Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam. Ubi Concilium duos titulos, & rationes distinguit sperandi beatitudinem, scilicet ut hereditatem filiorum, & ut coronam iustitiae; & juxta illos, duas etiam videtur promissiones docere: una est quae promittitur ut gratia, id est, ut haec editas gratiae debita, juxta illud: Si filij, & heredes; alia quae promittitur ut merces, seu ut corona iustitiae: Ergo sentit Concilium, ex posteriori promissione, quae est sub conditione operum, majus iustitiae debitum, quam ex priori simplici & absoluta promissione resultare: unde cum ex priori oriatur fidelitatis debitum, necesse est, ut ex posteriori, conditione operum impleta, stricta iustitiae obligatio nascatur.

Probatur secundò ex D. Thoma hic art. 1. sic 82. dicente: Meritum & merces ad idem referuntur; id enim merces dicitur, quod alicui recompensatur pro retributione operis, vel laboris, quasi quoddam pretium ipsius: unde sicut reddere iustum pretium pro re accepta ab aliquo, est actus iustitiae, ita etiam recompensare mercedem operis vel laboris, est actus iustitiae. Ubi iustitiae actum non sumi pro actu gratitudinis manifestum est: nam quod ex gratitudine datur, non datur ut merces, nec est quasi pretium. Unde idem S. Doctor supra quæst. 2. art. 3. ait: Meritum & demeritum dicuntur in ordine ad retributionem, quae fit secundum iustitiam. Et 1. contra Gent. cap. 93. concedit esse in Deo iustitiam, sicut liberalitatem & prudentiam: Sed prudentia & liberalitas sunt propriae & formaliter in Deo: Ergo & iustitia.

Probatur tertio conclusio: Licet id quod est 83, debitum merito, possit reddi ex fidelitate, si sit promissum; aut ex gratitudine, si detur in recognitionem beneficii recepti, quatenus tamen est debitum merito ut tali, tanquam primum scilicet, corona, & merces formaliter, non redditur ex fidelitate aut gratitudine: cum quia neutra ex illis virtutibus hanc rationem forma-

licet

licet respicit: cum etiā quia si quod redditur ex fidelitate, esset premium & corona, sequeretur quod incarnatio, quæ ex fidelitate promissio- num divinarum fuit data antiquis Patribus, & remissio peccatorum, quæ peccatori se conver- tenti datur ex fidelitate divinæ promissionis, essent premium, merces, & corona iustitiæ: quod dici nequit, cum utraq; sit purè gratui- ta, & non possit cadere sub merito, scilicet de condigno, ut infra patebit. Similiter si quod da- tur ex gratitudine, premium esset, munera quæ in gratiarum actionem Deo offerimus, haberent rationem præmij & coronæ, quod etiam absur- dum est: Ergo id quod est debitum ex merito, quatenus tali, non nisi ex iustitia redditur.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Cum vita æterna sit magis debita operibus me- ritoris iustorum, quam prima gratia remissiva peccati operibus ad eam disponentibus, quia illa datur ut premium & corona, hæc verò me- re gratis, & tamen prima gratia sanctificans disponenti se datur ex fidelitate divinæ promif- sionis, ut patet ex illo Zachar. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*; manifestum est quod vita æterna alio titulo debetur operibus meri- toris iustorum, quam fidelitatis, subindeque quod ex iustitia stricta & rigorosa obligatur Deus eam reddere iustis: præsertim quia ex promissione acceptata sub conditione operis æ- qualis, oritur obligatio ex vera iustitia, ut patet in obligatione reddendi denarium, conventio- ne facta cum operariis, sub conditione laboran- di in vinea. Unde cum Deus promiserit iustis vitam æternam, sub conditione bonorum ope- rum, quæ ratione gratiæ & charitatis à qua pro- cedunt, habent æqualitatem seu proportionem cum vita æterna, ut infra ostendemus, ex illis (supposito tali pacto seu promissione) oritur in Deo obligatio strictæ iustitiæ, ad remuneranda bona opera iustorum, ex gratia & charitate pro- cedentia.

§. II.

Eadem veritas aliâ ratione suadetur.

Potest etiam suaderi conclusio, demonstan- do virtutem gratitudinis non posse reperiri in Deo, subindeque nec retributionem præmij pro meritis hominum ab illa procedere. Sic ergo potest hæc ratio breviter proponi. Virtus gratitudinis non reperitur in Deo: Ergo retri- butio præmij pro meritis iustorum, in Deo non est actus virtutis gratitudinis. Consequentia pa- tet: Antecedens probatur primò. Virtutes quæ respiciunt alium ut superiorem & excellentem, Deo repugnant; unde in illo non possunt esse religio, pietas, aut observantia, ut omnes faten- tur: Sed gratitudo respicit alium, nempe bene- factorem, ut superiorem & excellentem; quia ut ait D. Thomas 2. 2. quæst. 106. art. 3. *Benefa- ctur in quantum huiusmodi, est causa beneficii*. & ideo beneficiatus ad benefactorem converti- tur ut ad principium suum, ut ibidem subdit S. Doctor: Ergo virtus gratitudinis non potest in Deo reperiri formaliter.

Secundò: Obiectum gratitudinis est benefi- cium ab alio acceptum: Sed Deus nullum po- test recipere beneficium à creaturis; cum sit sibi sufficiens, & nullius boni indigens, ut declarat Prophetæ Ps. 134. dicens: *Ego dixi Deus meus es tu,*

A quoniam bonorum meorum non eges: Et Psal. 49. *Deus Deus tuus ego sum, non accipiam de domo tua vi- tulos, neque de gregibus tuis hircos, &c.* Meus est enim orbis terræ, &c. Ergo virtus gratitudinis non po- test esse in Deo.

Neque valet si dicas, Deum posse recipere gloriam à creaturis, quæ est aliquod bonum ipsi extrinsecum, quod respicit quali beneficium sibi collatum, & quali cedens in proprium bo- num & utilitatem. Cum enim quidquid crea- tura potest facere in gloriam & obsequium Dei, pluribus titulis ipsi debitum sit, nempe titulo creationis, titulo conservationis, & titulo innum- erabilium donorum quibus creaturam ratio- nalem afficit, perficit, & cumulat, non potest ha- bere rationem domini seu beneficii Deo præstiti, sed ad summum est obsequium & servitium illi debitum. Unde Christus Lucæ 17. ait: *Cum fe- ceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inu- tiles sumus.* Quibus verbis evidenter nos instruit, ut non solum nos aliquid Deo consulisse, aut dig- nos aliquâ Dei gratitudine, propter servitia il- li exhibita reputemus, sed potius nos servos in- utiles esse sentiamus. Unde egregie Bernar- dus: *Cum ei donaveris quidquid sum, quidquid pos- sum, nonne istud est, utam sicut stella ad solem, gutta ad fluxum, lapis ad montem, grana ad acervum?* Non habeo nisi minutum duo, imò minutissimæ, corpus & animam, vel potius animum minutum, voluntatem meam; & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit; qui toto- rum me sibi comparavit.

Tertiò probatur idem Antecedens: Dominus non potest servo ex gratitudine obligari: Sed homo ratione creationis, & conservationis, & pluribus aliis titulis, Dei servus est: Ergo Deus non potest ex gratitudine homini obligari. Quam rationem inlingat D. Cyrillus, relatus à D. Thoma in catena aurea, in illud Lucæ 17. *Servi inutiles sumus.* Considera (inquit) quod quæ apud nos dominantur, non reserunt gratias, cum ali- cui subditorum statuta sibi prosequuntur obsequia, &c.

Dices: Inter homines posse dominum ex gratitudine servo obligari: nam D. Thomas 2. 2. quæst. 106. art. 3. ad 4. docet cum Seneca lib. 3. de beneficiis, quod quamdiu servus præstat quod à servo exigi solet; ministerium est; ubi plusquam à servo necesse est, beneficium est; & ideo servus ultra de- bitum facientibus, gratia sunt habende. Ergo pari- ter, licet homo sit Dei servus; sitamen opere- tur ultra id quod tenetur, præstat beneficium Deo, & ex parte Dei aliqua gratitudo corre- spondere potest.

Sed hoc facile potest confutari: In primis enim ex hac solutione sequitur quod solum o- pera bona supererogationis, & quæ cadunt sub Consilio sint meritoria apud Deum; non verò quæ cadunt sub præcepto; nam solum in elicien- dis operibus supererogationis, verificatur ho- minem facere ultra id quod tenetur: Sed hoc est absurdum: cum enim ea quæ cadunt sub præcepto, procedant ex virtute obedientiæ, quæ tribuit specialem rationem meriti, magis sunt meritoria, cæteris paribus, quam ea quæ cadunt sub consilio: Ergo, &c.

Deinde servitus hominis ad Deum, longè al- tius est & major, quam servitus hominis ad ho- minem: nam homo licet ut servus alterius ho- minis sit inferior illo, tamen ut homo, est illi æqualis; unde non est sub dominio ejus quoad vitam & membra, nec quoad omnes omnino a- ctiones,

ctiones, sed quoad illas tantum, quæ sunt proportionate humano servitio & commoditati, & convenienter exhiberi possunt: At verò respectu Dei homo est servus quoad omnia, quia & quoad vitam, & corporis integritatem, & quoad animam, & omnes ejus actiones, est sub dominio Dei; ita ut licet nunc quasdam actiones homini præcipiat, & non alias, posset tamen omnes bonas actiones præcipere & exigere, si vellet: Ergo licet inter homines possit dominus ex gratitudine obligari servo operanti ultra id quod tenetur, non tamen Deus homini opera bonæ supererogationis elicienti; præsertim cum illa opera sint Deo debita, debito gratitudinis, & pluribus aliis titulis, quos nunquam homo exhaustire potest; & cum quidquid in obsequium Dei facimus, Deus ipse per gratiam prævenientem incipiat, benefaciendo nobis, subindeque omne opus bonum quod Deo offerimus, sit novum ejus beneficium. Unde respectu cujuscunque actionis hominis ad Deum comparata, illud Apostoli locum habet: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Id est, quis à se incepit dare illi aliquid, & non potius ab ipso accepit?

29. Ultimo argumentari possumus ad hominem contra Vazquez, qui vult retributionem præmij in Deo esse ex gratitudine, ne justitiam veram & rigorosam erga hominem illi tribuat: argumenta enim quibus conatur ostendere in Deo non esse strictam justitiam, multo magis demonstrant in eo non posse reperiri gratitudinem. Hujusmodi est illud, quod dominus non obligatur servo ex justitia: nam, ut ostendimus, multo minus obligatur ipsi ex gratitudine; imò licet obligatio justitiæ major videatur, in hoc tamen differt ab obligatione ex gratitudine, quod illa potest oriri, saltem radicaliter, ex voluntate debitoris, qui voluit promittere aut pacisci; obligatio verò gratitudinis non fundatur in voluntate recipientis beneficium, sed necessitate quadam ex beneficio oritur, ideoque ex hac parte magis Deo repugnat.

§. III

Secunda opinio refellitur, & vera statuitur.

30. Deo secundò, retributionem præmij in Deo non esse actum justitiæ commutativæ, sed distributivæ, habentis tamen aliquem modum commutativæ justitiæ. Ita expressè docet S. Thomas variis in locis. In primis enim in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 3. sic habet: *In redditione præmij ad meritum, magis servatur forma distributionis; cum ipse (Deus) unicuique secundum opera sua reddat, quam commutationis, cum Deus à nobis nihil accipiat. Quamvis à sanctis quandoque inveniat metaphorice dictum, quod bonis operibus regnum colorum emittitur, inquantum Deus accipit opera nostra, ut acceptans ea. Et in 3. dist. 18. quæst. 1. art. 2. ait ad meritum requiri, ut equiparetur mercedi, non quidem secundum æqualitatem quantitatis, quia hoc requiritur in justitia commutativa, quæ consistit in emptionibus & venditionibus; sed secundum æqualitatem proportionis, quæ requiritur in justitia distributiva, secundum quam Deus æterna præmia particit. Item in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 1. quæstionem. 1. Inquantum Deus (inquit) præmium reddit pro merito, hoc ad justitiam distributivam pertinet, cuius est distribuere omnibus proportionabiliter secundum suam dignitatem. Et super Dionysium de divin. nomin. cap. 8.*

A lect. 4. hæc scribit: *Justitia convenit Deo secundum tres actus: primò quidem secundum hoc quod est distribuere; commutativa autem justitia in Deo locum non habet, quia ut dicitur ad Roman. 11. Quis prior dedit illi & retribuetur ei? Sed attribuitur ei distributiva justitia, quæ non observat æqualitatem quantitatis ut æqualia omnibus det; sed æqualitatem proportionis, ut det unicuique secundum quod dignus est. Denique 1. part. quæst. 21. art. 1. & 1. contra Gent. cap. 93. asserit justitiam quantum ad commutationis actum non posse Deo competere, cum ipse à nullo accipiat. Unde sic licet argueretur: Justitia commutativa non reperitur formaliter in Deo: Ergo retributio mercedis pro meritis hominum non est in Deo actus justitiæ commutativæ. Consequentia patet, Antecedens ratione D. Thomæ suadetur. Ad justitiam commutativam propriè dictam necessariò requiritur, ut debitum legale oriatur in extremis, in quibus reperitur, ex dato unius, & accepto alterius: Sed nulla creatura potest dare aliquid Deo per merita, juxta illud Apostoli: *Quis prior dedit illi & retribuetur ei?* Ergo in Deo non potest esse justitia commutativa propriè dicta. Hanc rationem fuisse expendimus in Tract. de voluntate Dei disp. 7. art. 1. §. 2. unde eam hic non magis urgemus, sed ad hunc locum Lectori remittimus.*

C. Confirmatur: Justitia commutativa fundatur in stricto debito, seu obligatione aliquid tribuendi alteri: Sed in Deo non potest esse strictum debitum, seu obligatio respectu creaturæ; cum strictum debitum importet inferioritatem aliquam & dependentiam debentis ab eo cui debetur: unde D. Thomas hic art. 1. ad 3. ait quod Deus non efficitur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, inquantum debitum est ut sua ordinatio impleatur: Ergo justitia commutativa non potest esse in Deo. Quam etiam rationem loco citato latè exposuimus.

Ex his probata manet secunda pars conclusionis. Ut enim præcedenti assertioni monstravimus, retributio vitæ æternæ pro bonis operibus, in gratia & charitate factis, non est à Dei fidelitate, vel gratitudine, sed à vera, & stricta justitia: Ergo cum tres tantum dentur species veræ & strictæ justitiæ, nempe legalis, commutativa, & distributiva, huiusmodi retributio non sit actus justitiæ legalis, vel commutativæ, necessariò debet à justitia distributiva procedere.

E. Confirmatur: Justitia distributiva maximam 93. dicit perfectionem & excellentiam, & non habet adjunctos defectus, qui à justitia commutativa inseparabiles sunt: Ergo reperitur in Deo formaliter; subindeque ab illa retributio præmij procedit. Consequentia patet, Antecedens probatur. In primis enim justitia distributiva non est æqualis ad æqualem, sicut commutativa, sed superioris ad inferiores; pertinet enim ad superiorem distribuere inferioribus de communibus bonis, unicuique juxta proportionem suam: unde talis justitia maxime decet supremum mundi Principem & gubernatorem, qui ut ait Dionysius cap. 8. de divin. nomin. Omnibus tribuit propria, secundum unicuiusque existentium dignitatem.

Deinde (probatur idem Antecedens) debitum justitiæ distributivæ non nascitur ex jure alterius erga distribuentem, sed vel ex naturali rectitudine, & ipsa lege æquitatis, quæ tenetur distributor commensurare præmium meritis, illudque juxta proportionem dignitatis cujus-

amque distribuere, vel ex pacto quod habuit a republica, tanquam minuter ejus, de recta distributione faciendā; unde malus distributor non tenetur ad restitutionem pecunie vel bene-
fici male collati, propter jus inferioris, sed pro-
pter obligationem quam habet ad Ecclesiam, vel communitatem, cum qua tale pactum ha-
buit: in Deo autem, qui est supremus guberna-
tor, & prima regula totius rectitudinis & æqui-
tatis, obligatio ista non est imposita ab alio, sed
ex propria voluntate & summa æquitate de-
scendens, ipse enim sibi lex est.

Item justitia distributiva non fundatur in dato
& accepto, sicut commutativa, sed in proportio-
ne personarum ad rem; unde non exigit æqualitatem
arithmeticam & rigorosam, sicut commutativa, sed
duntaxat geometricam & proportionalem: nam in
distribuendis bonis reipublicæ non debet
se attendi meritum, ut tot partes bonorum reci-
pat civis, quot habet gradus meriti, ut si habeat
centum etiam recipiat, sed debet attendi
quodam proportio seu habitudo ad alios, ita ut si
habenti quinquaginta gradus meriti tribuantur
viginti partes bonorum, habenti centum tribui
debeat quadraginta partes. Hanc verò æquali-
tatem proportionis Deus observat, non solum
in creatione, dando singulis creaturis secundum
earam proportionem & dignitatem, & eas ad
debitum ordinem & consonantiam redigendo,
juxta illud Tertulliani contra Marcionem, *Dei
bonitas operata est mundum, justitia modulata est*;
sed etiam in meritorum remuneratione: nam
gloria seu beatitudo distribuitur inter ipsos
beatos, non æqualiter, sed inæqualiter, juxta
proportionem meritorum, & uniuscujusque di-
gnitatem, ut ex illa varietate & proportionem
pulchritudo & decor celestis Jerusalem confur-
gat, sicut pulchritudo universi ex proportionali
bonorum naturalium distributione resultat.
Unde D. Thomas 1. p. quæst. 21. art. 1. ait quod
sicut ordo congruus familie, vel cujusque multitudinis
gubernata, demonstrat hujusmodi justitiam (scilicet
distributivam) in gubernante; ita ordo universi, qui
apparet tam in rebus naturalibus, quam in rebus vo-
luntariis, demonstrat Dei justitiam.

Denique justitia distributiva non requirit ne-
cessario, quod distributor a se abdicet dominiū
supremum bonorum quæ distribuit, sed retento
suo supremo dominio, potest inferius dominiū
conferre his quibus illa distribuit; ut patet in
Principe, qui potest servare justitiam distributi-
vam, largiendo bona communia in feudum, aut
emphyteusim, vel etiam solum donando usum
fructuum: unde ex eo quod Deus sua bona crea-
turis distribuat, non sequitur quod eorum domi-
niū a se abdicet, vel diminuat, sed solum quod
retento supremo in ea dominio, dominiū utile
& inferius in eas transferat, ita ut bona quæ sunt
sub dominio ejus, faciat merita hominis; ut doc-
et Tridentinum sess. 6. cap. 16. dicens: *Tanta est
erga omnes homines bonitas Dei, ut eorum velit esse
merita, quæ sunt ipsius bona*: & Augustinus ait
quod quando Deus merita nostra remunerat,
bona sua coronat.

Ex his ergo facile intelliges, quare justitia di-
tributiva non repugnet Deo formaliter, sicut
commutativa, quia scilicet ejus completa ratio
potest ab imperfectionibus deputari: de ratione
enim justitiæ distributivæ est, facere æqualitatem
proportionis inter personas particulares, distri-
buendo singulis de bonis communis, propor-

tionem ad suam dignitatem, meritum, & conditionem;
quæ ratio stare potest sine ulla obligatione, orta
ex jure hujusmodi personarum supra ipsum gu-
bernatorē distribuentem bona communia, & si-
ne ulla diminutione dominiij ipsius supra bona
quæ distribuit, si videlicet tota dignitas persona-
rum particularium, & meritum, nec non & ipsa
bona communia, sint ab ipso gubernatore, nec
ab ejus dominio, & proprietate possint distrahi:
tunc enim ex jure quod habent personæ particu-
lares ad aliquid ex bonis communis, nulla
nascitur obligatio in illo gubernatore ad illud
retribuendum ex vi talis juris, nec ejus dominiū
tali jure diminuitur; sicut nec diminuitur domi-
niū alicujus supra pabulum, ex eo quod ipsum
tribuit equo, quando & equus & pabulum sunt
plene ipsius. Ex quibus sequitur, quod si guber-
nator communis habeat aliquam obligatio-
nem distribuendi pluribus bona ipsius, obligatio
illa non possit oriri, nisi vel ex eo quod meritum
& dignitas ipsorum non est ab illo, vel ex aliqua
lege superioris, vel ex ordinatione sapientie, &
decentia bonitatis ipsius: unde cum omne meri-
tum, omnisque hominum dignitas, sit modo per-
fectissimo a Deo, nec ipse possit subdi legi alicu-
jus superioris, nulla potest haberi aliam obliga-
tionem distribuendi bona communis partici-
pibus universi, quam eam quæ oritur ex ordinatio-
ne suæ sapientie, ex fidelitate suæ promissionis,
& ex decentia suæ bonitatis; quæ obligatio non
constituit Deum debitorem creaturis, sed magis
sibi ipsi, quia sibi ipsi debet ut compleat quod
ordinavit & promisit, quodque bonitatem suam
debet: neque etiam ullam ponit in Deo depen-
dentiam a creaturis, nec ipsum ordinat ad illas;
quin potius creaturas ordinat ad Deum, ut ipse
cum ipse sit finis ultimus, ad quem tendit illa
bonorum Dei distributio.

Intelliges etiam, quod quamvis, defectu stricti
debiti & obligationis, retributio præmissa pro me-
ritis non sit in Deo actus justitiæ commutativæ;
quia tamen in ea servatur æqualitas, quam justitia
commutativa respicit, retinet quemdam modum
justitiæ commutativæ: unde adeptio gloriæ
in Scriptura comparatur emptioni pretiosæ mar-
garitæ, & negotiationi talentorum, quæ modum
justitiæ commutativæ important. Quare Basiliius
lib. de Spiritu S. cap. 24. ait: *Omnes qui viam Evan-
gelicam incedimus, mercatores sumus, per opera man-
datorum nobis possessionem celestium comparantes*. Et
August. in quodam sermone disserens de gloria
paradisi, sic Deum & hominem adinvicem lo-
quentes inducit: *Venale habeo: quid Domine? Re-
gnum celorum. Quo emitur? Paupertate regnum, do-
lore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte
vita*. Inquantum ergo Deus ponderat uniuscu-
jusque laborem, & juxta valorem ipsius reddit
mercedem, servat modum quemdam justitiæ
commutativæ: quatenus verò considerat omni-
um dignitatem, & juxta diversitatem merito-
rum, diversa tribuit præmia, servat perfectè ra-
tionem justitiæ distributivæ.

Ex quo probatur tertia conclusionis pars, &
quædam D. Thomæ testimonia exponuntur,
quibus justitiam commutativam videtur in Deo
ponere: loquitur enim de justitia commutativa,
quoad modum & similitudinem, non verò quo-
ad essentiam & rationem formalem, ut patet ex
4. sent. dist. 46. quæst. 1. art. 1. quæstionc. 1. ubi
hæc scribit: *Justitia commutativa, per quam æqua-
litas constituitur inter Deum dantem, & creaturam*

recipientem, Deo competere non potest secundum propriam acceptionem; quia beneficia Dei semper excedunt meritum creature: sed tamen servatur etiam proportionis quedam aequalitas inter Deum dantem, & creaturam recipientem, in quantum scilicet ita se habet ad suam superabundantiam, sicut creatura ad id quod competit ei secundum suam parvitatem. Et sic quidam modus commutativa iustitia invenitur in Deo respectu creature. Propter quem modum 2. 2. quaest. 51. art. 4. ad 1. docet in divino iudicio servari formam commutativa iustitiae, tam in reddendo praemio pro meritis, quam in supplicio pro culpis, ut ibi explicat Cajetanus.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

98. **O**bjicies primò contra primam conclusionem: D. Thomas hic art. 1. dicit inter nos & Deum non posse esse meritum simpliciter, quia non potest esse iustitia simpliciter: Ergo censet redditionem praemij pro meritis hominum, non esse apud Deum, etiam veram & strictam iustitiam, sed duntaxat iustitiam largam & improprie sumptam, quales est gratitudo, vel fidelitas, quae sunt partes potentiales iustitiae.

99. **R**espondeo D. Thomam hic loqui de iustitia commutativa, & de merito cui debetur merces secundum iustitiam commutativam: si enim sermo sit de iustitia distributiva, & de merito cui ex iustitia distributiva debetur merces, in nobis meritum simpliciter est, & in Deo iustitia distributiva propria; quia haec non requirit aequalitatem, sicut iustitia commutativa, sed tantum aequalitatem proportionis, ut supra declaravimus. Unde D. Thomas 1. contra Gentes cap. 93. de Deo loquens, sic concludit: Non igitur sibi competit commutativa iustitia, sed solum distributiva.

100. **O**bjicies secundò Tridentinum sess. 6. cap. 16. sic habet: Iustificatis hominibus, & bene operantibus, proponenda est vita aeterna, tanquam gratia misericorditer promissa: Sed quod datur ex vera & stricta iustitia, gratia nomine appellari nequit: Ergo vita aeterna operibus bonis & meritoriis non tribuitur à Deo ex vera & stricta iustitia, sed tantum ex gratitudine, vel fidelitate.

101. **R**espondeo vitam aeternam appellari gratiam, vel quia ortum habet ex summa gratia, ex gratuita scilicet Dei praedestinatione, vel dicitur gratia in radice, quia prima gratia sanctificans, quae est principium & radix meriti vitae aeternae, gratuito & misericorditer datur. Non intendit tamen Concilium negare, quod vita aeterna detur ex iustitia, quatenus est merces bonorum operum, sed id expresse ibidem asserit, subdens: Et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda: haec est enim illa corona iustitiae, quam post suum certamen & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam, &c. Idem colligitur ex Concilio Arausicano 2. cap. 18. dicente: Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia quae non debetur, praecedit ut fiant. Id etiam eleganter expressit D. Prosper 2. de vocat. cap. 2. his verbis: Datur unicuique gratia sine merito, unde tendat ad meritum; & datur ante ullum laborem, unde quisque mercedem accipiat secundum suum laborem.

102. **O**bjicies tertio: Eodem modo, servata propor-

tionem, philosophandum est de remuneratione meritorum, sicut de retributione supplicij pro delicto: Sed retributio poenae pro demeritis pertinet ad iustitiam vindicativam, quae non est propria & rigorosa iustitia, sed pars potentialis illius: Ergo etiam remuneratio meritorum ad rigorosam iustitiam non pertinebit in Deo, sed ad gratitudinem, quae est pars potentialis iustitiae.

Confirmatur: Remuneratio meritorum maxime respicit affectum dantis, ut patet in vidua, quae offerens duo ara minuta, plus obtulit quam alii, propter maiorem effectum, ut dicitur Marci 12. Sed respicere affectum, proprium est gratitudinis, & alienum à iustitia, quae tantum respicit aequalitatem dati & accepti: Ergo remuneratio meritorum in Deo, non est actus iustitiae sed gratitudinis.

Ad objectionem respondeo, concessa Majori negando Minorem: licet enim vindictio, ut fit à persona particulari, intendente propulsaere malum, & injuriam sibi illatam, vel per defensionem, vim vi repellendo, vel per ultionem, postulando id ab eo qui habet auctoritatem publicam, pertineat ad iustitiam vindicativam, quae est pars potentialis iustitiae; illa tamen, prout fit à persona publica, sit secundum rationem iustitiae proprie dictae, vel observando formam iustitiae commutativae, quando tanta est poena in quantitate, quantum est damnum per culpam illatum; vel secundum formam distributivam, quando attenditur ad proportionem personarum ad recipiendas poenas, ut expresse docet S. Thomas 2. 2. quaest. 80. art. unico ad 1. & quaest. 108. art. 2. ad 1.

Ad confirmationem, concessa etiam Majori, distingo Minorem: respicere affectum dantis, proprium est gratitudinis, & alienum à iustitia, commutativa, concedo: distributiva, nego: haec enim potest considerare affectum, non secundum quod exhibet aliquid gratis & spontaneè, sic enim à gratitudine consideratur, sed quatenus ipsum opus, tali affectu factum, reddit aliquem proportionatum, & dignum aliquo praemio distribuendo. Et quamvis distributiva iustitia, quae est in homine, non consideraret affectum, posset tamen iustitia distributiva Dei illum respicere: tum quia haec universalioris extensionis est: tum etiam quia praemium vitae aeternae principaliter correspondet charitati.

Objicies quartò: Merito non est debitum praemij ex iustitia: Ergo redditio praemij non est in Deo actus iustitiae. Consequencia manifesta est: Antecedens probatur. Primò quia debitum iustitiae fundatur in aliqua ratione dati vel accepti: Sed Deo non potest aliquid dari à creatura, iuxta illud Apostoli ad Rom. 12. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ergo Deus non potest debere praemium homini ex iustitia. Secundò probatur: Quod est debitum ex iustitia, habet rationem pretij, quae distincta est à ratione praemij aut coronae, cum pretij possit reddi pro labore brutiori, non verò praemij vel coronae. Probatur tertio Antecedens: Si meritis hominum praemium vitae aeternae esset debitum ex iustitia, sequeretur quod si Deus debita nostra non remuneraret, faceret nobis injuriam: Sed hoc non est dicendum; cum enim sit dominus absolutus omnium, nihil admittit non suum, & per consequens nulli facit injuriam; unde Augustinus super Ps. 70. *Si Deus damnet iustum, quis ei dicet quid fecisti? Quanta ergo misericordia, ut iustificet iniustum: Ergo, &c.*

Respon-

107. Respondeo negando Antecedens, intelledum de merito condigno, ut debet intelligi. Ad primam eius probationem, distinguo Majorem: debitum justitiæ fundatur in aliqua ratione daturæ & accepti, justitiæ commutativæ, concedo Majorem: debitum justitiæ distributivæ, nego Majorem; illud enim fundatur in proportionem personæ ad rem, non verò in dato & accepto, ut antea declaravimus.

Ad secundam dico etiam præmium esse quasi quoddam pretium: nam ut ait D. Thomas hic art. 1. in corp. *Id merces dicitur, quod alicui recompenatur pro retributione operis vel laboris, quasi quoddam pretium ipsius.* Et Augustinus epist. 105. *Sicut merito peccati (inquit) tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium vita æterna.* Licet ergo non omne pretium sit præmium, ut patet de pretio quod redditur pro labore brutorum, præmiū tamen quod redditur pro hominum labore & meritis, est quoddam pretium: unde denarius quem laborantes in vinea acceperunt, dicitur merces Matth. 20 & tamen erat etiam pretium.

Ad tertiam dicendum, quod si præmium vitæ æternæ esset debitum justis ex justitiæ commutativa, Deus faceret nobis injuriam, si merita nostra non remuneraret: secus verò si sit debitum solum ex justitiæ distributiva, quia, ut supra dicebamus, debitum justitiæ distributivæ non nascitur ex jure alterius erga distribuentem, sicut debitum justitiæ commutativæ, sed ex naturali rectitudine, & ipsa lege æquitatis, quæ tenet distributori commensurare præmium meritis, illudque juxta proportionem dignitatis uniuscujusque distribuere: unde malus distributor non facit propriè injuriam illi cui non dat præmium æquale merito, sed reipublicæ, cujus est minister, vel legi, & æquitati naturali, quam violat.

108. Obijcies quintò cum Aravio loco supra citato. Remuneratio meritorum est antidotalis tam in hominibus, quam in Deo; antidora enim significat id quod vulgò gallicè dicitur *Retribution*, & hispanice *Galardon*, ut bene notat Calepinus, verbo *Antidora*: Atqui antidoralis retributio non ex vera justitiâ, sed ex quadam gratitudine remunerativa procedit; est enim antidora remunerativa retributio pro beneficiis ab aliquo acceptis impensa, ut clare colligitur ex lege *sed esse §. Consultur. ff. de petitione hereditatis*, ubi Glossa dicit quod antidora idem est atque contraria donatio; dicitur enim ab *anti* quod significat contra & *dōpor* quod est donum: in additione verò marginis subdit obligationem antidoralem ab obligatione puri pacti differre, quia quod tribuitur ex obligatione antidoralis, verè donatur, secus verò quod redditur ex obligatione pacti; quæ differentia colligitur ex lege *hoc jure. ff. de donationibus*: Ergo remuneratio meritorum in Deo propriè pertinet ad gratitudinem, quæ est pars potentialis justitiæ, non verò ad justitiâ strictè & propriè sumptam.

109. Respondeo negando Majorem: dato enim quod in humanis remuneratio meritorum esset antidoralis, subindeque procederet à gratitudine, non verò à justitiâ; in Deo tamen remuneratio antidoralis dari non potest, si antidora significet contrariam donationem, seu recompensationem pro accepto beneficio, quia ut supra §. 2. ostensum est, Deus nullum potest à creaturis beneficium recipere, nec ipsis ex gratitudine obli-

gari, sicut nec dominus servus: unde sicut non potest dari antidoralis remuneratio domini ad servum, ut talis est, ita nec Dei ad hominem.

§. V.

Diluuntur alia objectiones, quæ contra secundam conclusionem fieri solent.

110. Contra secundam conclusionem, in qua diximus retributionem præmij in Deo non esse actum commutativæ, sed distributivæ justitiæ, objicit in primis Suarez quædam SS. Patrum testimonia, quibus asseritur quod Deus esset injustus, si non distribueret præmia justis. Ita expressè docet Augustinus lib. 3. contra Julian. cap. 3. dicens: *Deus ipse (quod absit) non erit justus, si ad eius regnum verus non admittitur justus.* Et D. Thomas in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 2. quæstion. 2. ait: *Si Deus alicui minus conferret de bonis quam ei debetur, vel plus puniret quam peccasset, hoc contra ordinem justitiæ esset, nec Deus hoc posset, loquendo de potentia ordinata.*

111. Sed facile responderetur, hæc solum convincere, reperiri in Deo veram & propriam justitiâ, per quam remuneratur merita justorum; non tamen probare in Deo reperiri justitiâ commutativam verè & propriè, secundum quod distinguitur à justitiâ legali & distributiva: hæc enim testimonia propriè & in rigore explicari possunt de justitiâ distributiva; quia cum illa sit vera species justitiæ, Deus diceretur aliquo modo injustus, si eam non observaret in retributione præmiorum, eaque secundum proportionem geometricam non distribueret; & quia ita illa attribuit, dicitur ab Apostolo ad Hebræos 6. *Non est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri.*

112. Obijcit secundo: Servare æqualitatem rei ad rem, est proprium justitiæ commutativæ, ut distinguitur à distributiva & legali, sicut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 61. art. 2. Sed Deus talem æqualitatem servat in retribuendo præmio vitæ æternæ; reddit enim unicuique præmium æquale merito, juxta illud ad Rom. 2. *Reddet unicuique secundum opera ejus*, & istud 1. ad Cor. mth. 3. *Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem*: Ergo retributio præmij in Deo est æquis commutativæ justitiæ.

113. Confirmatur ex illo Matth. 20. *Tolle quod tuum est, & vade*: in quibus verbis designatur in mercenariis, qui significant justos viatores, proprietatem & dominium juris contra patrem familias, hoc est contra Deum: Sed non potest dari erga aliquem jus verum & proprium, nisi oriatur ex justitiâ commutativa: Ergo Deus ex tali justitiâ merita justorum remunerare tenetur.

114. Ad objectionem respondeo, distinguendo Majorem: servare æqualitatem rei ad rem, cum obligatione orta ex jure proprietatis, est proprium commutativæ justitiæ, concedo Majorem: absque illa obligatione, nego Majorem. Nam ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 20. articulo unico, dupliciter aliqua virtus à ratione justitiæ commutativæ deficit, primò quia deficit à ratione æqualis, secundò quia deficit à ratione stricti debiti, seu obligationis orta ex jure proprietatis: unde cum talis obligatio non possit reperiri in Deo, non potest recompensare merita justorum, & præmium vitæ æternæ illis retribuere, ex commutativa justitiâ, sed solum ex distributiva, quæ non respicit debitum ortum ex jure proprietatis, sicut commutativa justitiâ, sed debitum ortum ex dignitate unius operis meritorij, cōparativè ad dignitatem alterius

terius; quod debitum non respicit propriè præmiantem, ut ipsum obliget ex iustitia, sed duntaxat ipsum præmium, ad quod meritum de condigno habet proportionem & jus, & de hoc jure intelligi debent verba illa Matthæi, *Tolle quod tuum est, non verò de jure proprietatis, strictam in Deo obligationem inducente. Ex quo patet responsio ad confirmationem.*

115. Objicitur tertio contra secundam partem ejusdem conclusionis, in qua diximus retributionem præmij in Deo esse actum distributivæ justitiæ. Iustitia distributiva importat duas imperfectiones Deo repugnantes: Ergo Retributio præmij in Deo non potest à tali iustitia procedere. Consequentia patet: Antecedens probatur. In primis enim iustitia distributiva requirit debitum legale in distributore, & non solum morale; quia debitum morale solum inducit obligationem in genere fidelitatis, vel gratitudinis, non verò in genere justitiæ veræ & propriæ: repugnat autem Deum ligari seu obligari creaturis debito legali; cum tale debitum aliquam dependentiam à creaturis importet. Deinde iustitia distributiva exigit abdicationem & translationem dominij rei quæ distribuitur; quia per distributionem res distributa transit in dominium merentis, & alienatur ab ipso præmiante: nam si manet in dominio ipsius, non est actus distribuentis, sed trahentis alterum ad consortium suum, & ad communicationem bonorum, quod est per modum contractus, non verò per modum distributionis: Sed Deus non potest a se abdicare dominium quod habet in bona creata, illudque in hominem transferre: Ergo nec exercere erga illum actum distributivæ justitiæ.

116. Respondeo negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dico, quod quamvis Deus non possit ligari debito legali, erto ex lege facta ab aliquo superiori, potest tamen obligari debito legali, proveniente ex ordinatione suæ voluntatis, quæ est ipsa lex & rectitudo per essentiam; & hoc debitum legale ad justitiam distributivam sufficit, ut supra declaravimus.

Ad secundam nego de ratione justitiæ distributivæ esse, quod distributor à se abdicet, & in alium transferat dominium supremum bonorum quæ distribuit; sufficit enim quod alteri conferat dominium utile in hujusmodi bona, eaque ad solum usum distribuat, retento in ea supremo dominio, ut supra ostendimus exemplo Principis, qui potest actum justitiæ distributivæ exercere erga subditos, illis largiendo bona communia in feudum, vel emphyteusim, vel etiam solum illis donando ipsorum usum. Unde ex iustitia distributiva non oritur in Deo obligatio transferendi dominium bonorum quæ largitur creaturis rationalibus, sed satis est quod bona, quæ sunt sub ejus dominio, in nostrum usum seu utilitatem cedant, & ea quæ sunt Dei dona, sint etiam hominis merita, ut loquitur Tridentinum supra citatum.

117. Objicies ultimò: Iustitia distributiva non respicit æqualitatem arithmeticam, seu absolutam rei ad rem, sed geometricam & proportionalem, ad comparativam unius ad alterum; attendit enim ad proportionem plurium personarum, ad præmij concurrentium: Atqui Deus in remuneratione meritorum non respicit hanc proportionem geometricam plurium personarum, sed proportionem absolutam quam habet præmij

A cum merito, ita ut reddat tantum præmij pro tanto merito, ut unumquemque remuneret, quantum ejus opera merentur; unde si unus tantum esset prædestinatus, cui pro meritis daret gloriam, ille actus esset ejusmodi rationis & speciei cum illo, quo nunc de facto retribuit pluribus prædestinatis beatitudinem: Ergo Deus in remuneratione meritorum non exercet actum distributivæ justitiæ.

B Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Deus enim in remuneratione meritorum duo præstat, in primis attendit ad debitam proportionem & commensurationem præmij cum merito, ut unumquemque remuneret quantum ejus opera merentur; & in hoc observat modum quandam commutativæ justitiæ, ut in tertia parte conclusionis ostendimus: deinde respicit ad comparativam proportionem unius cum altero, ut tribuat majus præmij digniori, & minus præmij minus digno, juxta illud Matth. 25. *Dedit uni quinque talenta, alii duo, alij unum, unicuique secundum virtutem suam;* & in hoc exercet actum distributivæ justitiæ. Licet autem non essent plures prædestinati, quorum merita inter se compararet, nihilominus actum talis justitiæ exerceret, quia tunc attenderet ad possibilitatem plurium, cum quibus merita unius compararet.

ARTICULUS V.

Utrum verè & propriè mereri possimus de condigno vitam æternam?

Supposito quod homo possit verè & propriè mereri à Deo, sequitur dicendum de objecto meriti, seu de his quæ sub merito cadere possunt; & primò de gloria, seu vita æterna, quam de fide certum est nos per bona opera, in gratia & charitate facta, aliquo modo de condigno promereri; cum illa in Scriptura merces, bravium, corona justitiæ, denarius diurnus, aliisque nominibus, quæ inter homines debitum & obligationem justitiæ significant, nuncupetur. Unde Tridentinum sess. 6. cap. 16. dicit quod bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Et can. 32. damnat eum qui dixerit, justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, sunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem. Hoc ut dixi de Catholicos. Sed aliqui distinguunt duplex meritum de condigno; unum improprium & largè dictum, ex divina ordinatione & acceptatione proveniens; aliud proprium, quod habet in se intrinsecum & æqualem valorem cum beatitudine supernaturali; & prius quidem admittunt, sed posterius negant. Ita Durandus in 2. dist. 27. quest. 2. & Scotus in 1. dist. 17. qu. 1. art. 1.

Dico tamen, opera iustorum ex gratia & charitate procedentia, esse verè & propriè meritoria de condigno vitæ æternæ, seu habere cum illa condignitatem intrinsecam, & non solum extrinsecam, ex divina ordinatione & acceptatione provenientem, Ita D. Thom. hic ar. 3. ubi asserit quod